

Verslag van de gebeurtenissen in de Psychiatrische Inrichting
"Maasoord" sedert de Mobilisatie in 1939.

-o-o-o-o-o-

Reeds voor den mobilisatietijd waren in de Psychiatrische Inrichting "Maasoord" zooveel mogelijk voorzieningen getroffen voor het geval Nederland in oorlog zou geraken.

Onder het Zusterhuis waren de kelderruimten (sousterrains) ingericht als schuilkelders voor de meest gebrekkige en de bedlegerige patiënten. Zij waren goed onderstept, evenals andere deelen van de ruimen onder Zusterhuis, Keuken en Wasscherij. Zoo was ook de Bakkerij onderstept.

Op het Administratiegebouw was een uitkijktoren gebouwd, welke in onmiddellijke telefonische verbinding stond met de ruimte, welke bestemd was als het centrale punt voor gasploegen, reddingsploegen, nachtploegen, enz.

Ook in het Koetshuis was de kelderruimte onderstept en ingericht als schuilkelder.

Alle voorzorgen waren zooveel mogelijk genomen tegen brandgevaar, bominslag, gasaanvallen, enz.

Instructies, hoe bij voorkomende gevallen te handelen waren overal aangebracht; gasploegen geoefend in het werken met gasmaskers voor; een (benzine)noodaggregaat aangeschaft; de wel voor het leveren van water ingericht; het brandblusmateriaal uitgebreid; enz.

Toen de oorlog uitbrak werd "Maasoord" dadelijk daarin betrokken, doordat de Duitse transportvliegtuigen langs de Oude Maas uit het Oosten kwamen afzakken en zich recht over de Inrichting naar Rotterdam, Waalhaven, begaven. Doordat het vliegveld Waalhaven onder het vuur van de "Jan van Galen" lag, konden deze transportvliegtuigen hun inhoud niet uitladen, zoodat zij boven de Stichting bleven cirkelen, op zeer geringe hoogte.

De aanval zelf op Waalhaven door de parachutisten leidde er toe, dat vele bewoners uit de nabijheid van het vliegveld naar "Maasoord" kwamen vluchten. Deze hebben, tot een groot aantal gedurende de oorlogsdagen gelogeerd en vertoefd in de Kerkzaal, welke daartoe leeg was gemaakt. Zij hebben daar gezamenlijk geslapen, gegeten, enz.

De patiënten zijn, zoodat dat afgesproken was, naar de schuilkelders gebracht en hebben daar de dagen van de oorlogshandelingen vertoefd; wel op een primitieve manier, naar toch zoo, dat hun verzorging daar zeker niet onvoldoende is geweest.

Het personeel stond voor een moeilijke taak, naar heeft zich

daarvan uitstekend gekweten. Drie van de doktoren waren genobiliseerd en niet vervangen. Voor de overgeblevenen was het daardoor zeer druk.

De schuilkamer in het Koetshuis werd op ruime schaal gebruikt door de gezinnen van de opwonenden. Deze trokken daar 's-avonds heen, mannen en vrouwen en kinderen, waarbij zich gedurende den nacht nogal eens tooneeltjes hebben afgespeeld, welke zorgden voor een ontspannende noot in deze dagen van groote geestelijke spanning.

Voor zooveel wij konden, hebben wij de Nederlandsche soldaten, die in de nabijheid waren gelegerd en zich tot ons vervoegden om hulp, met materiaal en levensmiddelen geholpen.

In de oorlogsdagen werd hier in de nabijheid gevochten, o.m. met het volg, dat een zwaargewonde Duitsche soldaat, met levensgevaar voor degenen, die hem per vrachtauto gingen halen, bij Rhoon werd weggehaald en hier in de Inrichting door Dr. Ketel is geopereerd. Hij is aan zijn zware verwondingen hier overleden.

In het gebrek aan gist, dat zich even hinderlijk liet gevoelen, werd voorzien, doordat broeder Heijboer vrijwillig op zich nam om uit Schiedam gist te gaan halen. Het was voor hem een moeilijke en gevaarlijke tocht.

Na de oorlogsdagen kwamen geleidelijk aan de genobiliseerde leden van het personeel weer terug.

Gedurende enkele maanden was er een verhoogde opname van patiënten. Toch kon, bij nadere bestudeering van de ziektegeschiedenissen van deze opgenomenen worden geconstateerd, dat de oorlogshandelingen zelve, net al de vreeselijke gebeurtenissen in Rotterdam, maar voor een zeer beperkt aantal personen aanleiding waren, dat menschen in Rotterdam en omgeving geestelijk in de war waren geraakt.

Het heeft eenigen tijd geduurd voor de eerste Duitschers zich op "Maasoord" vertoonden. Daarna, toen de Duitschers eenmaal hier op het dorp waren gestationneerd en aldaar een Ortskommandantur was gevestigd, zijn er haast dagelijks Duitschers op het terrein geweest óf voor vorderingen óf voor besprekingen óf zonder dat er voor hun aanwezigheid een geldige reden bestond.

Na korten tijd werd bij het haventje een kleine vaste bezettingspost gelegerd, die een loopgraaf aanlegde in de Westelijke havenpier.

Hoewel Deutsche officieren, meestal tot de marinetroepen behorende, herhaaldelijk op bezoek kwamen met het voornemen om de Inrichting te vorderen, is dit telkens weer voorkomen kunnen worden, dikwijls eerst na uren lang praten.

7 Juli 1941 kwam er een bericht, doorgegeven door den toenmaligen Burgemeester van Rotterdam, van de Deutsche Marineautoriteiten, dat tot ontruiming van de Psychiatrische Inrichting "Maasoord" niet zou worden overgegaan; deze brief heeft daarna bij volgende bezoeken steeds met succes dienst gedaan.

Helaas bleek 5 Augustus 1943, dat, zonder eenig voorafgaand overleg met den Geneesheer-Directeur, of met den Inspecteur van het Staatstoezicht, door het Gemeentebestuur met den Ortskommandant te Rotterdam, een regeling getroffen was, dat de Psychiatrische Inrichting "Maasoord" toch wel door de Duitschers zou worden bezet.

Bij een bespreking in de Psychiatrische Inrichting "Maasoord" werd deze bezetting van de Inrichting gereduceerd tot die van een 5-tal paviljoens. Deze zijn wel ontruimd, maar nimmer door de Duitschers bezet, behalve de personeels-ziekenafdeeling, welke gedurende korten tijd door hun sanitairen dienst in gebruik is genomen. Reeds 21 October 1943 kwam echter het bericht, dat alle paviljoens weer waren vrijgegeven.

Er was in dien tusschentijd van de zijde der Psychiatrische Inrichting "Maasoord" naar alle richtingen moeite gedaan om de geprojecteerde bezetting van de paviljoens niet te doen doorgaan.

13 Mei 1944 zoekt de Wehrmacht op de terreinen camouflagegelegenheid voor haar wagenpark. Hun aanwezigheid hier leidde ertoe, dat paviljoen "Oosteinde" door hen werd bezet. Dit is van 9 Juli 1944 tot 19 Augustus 1944 het geval geweest. Op laatstgenoenden datum zijn de Duitschers weer vertrokken.

Paviljoen "Oosteinde" mocht helaas niet terstond weer door ons in gebruik worden genomen.

23 Januari 1945 is dit paviljoen weer gevorderd en bezet en tot 1 Februari 1945 door verschillende, elkaar vervangende, kleinere groepen Duitschers gebruikt.

31 Januari 1945 kwam de mededeeling, van het Raadhuis, dat het gesticht geheel ontruimd zou moeten worden, met het oog op de toen naderende oorlogshandelingen.

Doordat een bespreking met den Duitschen Commissaris in Den Haag, Hr. Schwebel, toch kon worden bewerkstelligd, ondanks de Evacuatiecommissie in Den Haag, is het gelukt deze evacuatie volledig te voorkonen.

24 Februari 1945 kwam het bericht, dat deze evacuatie niet door behoefde te gaan.

De vele pogingen van individueele groepen van Duitschers, welke hier kwamen voor inbeslagnane van paviljoens, de pogingen, welke vele malen werden gedaan door Deutsche officieren van gezondheid, om hier een lazaret in te richten, het is alles vrijdeld kunnen worden. Daar-

bij hebben bordjes met het opschrift: "Besmettelijke ziekten" (er waren toen enkele gevallen van dysphtherie en roodvonk en er waren zeer vele gevallen van ingewandsaandoeningen, welke als typhus werden gewaardeerd), uitstekend medereholpen om de Duitschers af te schrikken.

Ook overigens is de Psychiatrische Inrichting "Maasoord" er wonderlijk goed afgekomen. In feite is de stichting zoo goed als intact, na afloop van den oorlog, weer aan het Gemeentebestuur overgedragen kunnen worden.

Hoewel hier in de omgeving aan alle zijden van de inrichting bominslagen zijn voorgekomen, is de stichting zelve nimmer, behalve door wat kleinere kogels en granaatsplinters, getroffen.

De Psychiatrische Inrichting "Maasoord" te Poortugaal lag overigens zeer gevaarlijk, tusschen de beide bruggen, die van Spijkenisse en die van Barendrecht, recht tegenover het vliegveld en in de onmiddellijke nabijheid van de Shell-installaties.

Ondanks deze vele militaire objecten en ondanks het feit, dat het in de nabijheid opgestelde afweergeschut blijkbaar zoo was ingesteld, dat dit, zoodra de aanvallende Engelsche vliegtuigen in de nabijheid van de Inrichting waren, deze onder vuur nam, is hier nooit eenig ongeluk geschied. Geen patiënt werd getroffen en maar heel weinig ruiten werden vernield.

Wel kwam meerdere malen een regen van scherven op de stichting neer.

Op het dorp Poortugaal kwam een bomtreffer, die menschen het leven kostte; meerdere huisjes werden in de nabijheid verwoest; een boerderij op het dorp brandde af door een neerstortend vliegtuig. "Maasoord" heeft van dit alles niets geweten.

Hier en daar zijn plantsoenen beschadigd door het maken van kuilen (boxen) voor de Duitse legerauto's en er is nogal wat geboomte geveld voor de levering van palen. Maar toch ook weer niet zóó, dat het stichtingsterrein daardoor blijvend ontsierd werd. Alleen het vellen van de hoge wilgen, welke den Westelijken achtergrond van het zwembad vormen, wordt nog steeds als een verlies gevoeld.

Er werden wel herhaaldelijk allerlei artikelen gevorderd, maar het lukte bijna steeds om ook de vorderingen af te wijzen. Zeker is dit steeds het geval geweest met de vordering van grootere hoeveelheden materiaal, enz.

De militaire post op het terrein bij het Haventje was hinderlijk door de bemoeienissen van de daar vastationeerde militairen, met de patiënten, terwijl de bezetting van "Oosteinde" heel wat moeite opleverde,

doordat verkeerd georiënteerde zusters van de inrichting, tegen de uitdrukkelijke orders in, contact zochten en, ondanks verbod, bleven zoeken, met de daar gelegerde Duitschers; en tot verkeerde handelingen overgingen.

Ook de woningen der opwonenden bleven voor vordering en inkwartiering gespaard. Slechts éénmaal is in enkele dezer woningen voor een zeer korten tijd inkwartiering geweest. Een niet-bewoonde dokterswoning kon voor dit doel worden bestemd. Iets meer last heeft de boerderij en de daarnaast gelegen woning van den Heer Degen ondervonden. Maar ook deze slechts voor korten tijd.

Betreft dit alles den uiterlijken gang der dingen, wat de vorderingen enz. betreft, in de Inrichting zelve bleef het leven steeds zijn gewonen gang gaan.

Zoowel de verstrekking van voedsel als van kleeding verliep jaren lang goed, omdat wij uit betrekkelijk zeer groote voorraden konden putten. Op het eind van den oorlog, het tweede halfjaar 1944, werd de positie van sommige artikelen, met name van de kousen, echter zeer moeilijk, terwijl ook de voeding voor de patiënten, na Dinsdag 24 September (Spoorwegstaking) hoe langer hoe moeilijker werd.

In het voorjaar van 1945 liepen de gewichten van de patiënten onrustbarend achteruit en was er een verschrikkelijke toename van het sterftecijfer, alles in overeenstemming met wat ook buiten de Inrichting gebeurde. Er was veel hongeroedeem en er waren veel darmaandoeningen. Bovendien nam de t.b.c. schrikbarend toe. Voor deze lijdens werden gedurende den oorlog afzonderlijke afdeelingen ingericht. Het is voorgekomen, dat patiënten dood bleken bij aankomst met de ziekenauto; of in de badkamer stierven.

Ook het personeel kreeg in dien laatsten tijd niet meer voldoende voeding. Het slechtst waren echter de gezinnen van de opwonenden eraan toe. Om aan dezen noodtoestand tegemoet te komen, werd door een, op initiatief van de Inrichting, ingestelde commissie voor het geheele dorp Poortugaal, in het voorjaar van 1945 overgegaan tot het verstrekken van erwtensoep en pap aan de schoolkinderen, enz., welke voor het grootste gedeelte hier op de inrichting door de kinderen werden opgegeten.

De voedselpositie was hier ook daardoor zoo moeilijk, omdat dit gedeelte van het eiland leeg was gehaald door de Rotterdammers, terwijl de overgangen over de brug naar Spijkenisse en elders met een bootje over de rivier, zeer werden bemoeilijkt, en tijden lang zelfs onmogelijk waren.

De Engelsche vliegtuigen met levensmiddelen werden dan ook van alle paviljoendaken met gejuich verwelkond, toen deze over de Inrichting hun weg naar Rotterdam zochten.

Het dorp, dat in bijna alle huizen en in de beide scholen haast blijvend bezetting heeft gehad, werd door ons verder in dien zin geholpen, dat den kinderen gelegenheid werd gegeven hier onderwijs te genieten in lokaliteiten, die met het materiaal van de scholen is, als leslokalen werden ingericht.

Het zwembad was uit den aard der zaak voor de Duitschers een gewild object en, hoewel er regelmatig door de Duitschers gewommen is, is het bad toch voortdurend ter beschikking gebleven van de inrichting en van de bewoners uit de omgeving, zij het ook, dat het gebruik van het bad en de wijze waarop, voortdurend aanleiding gaf tot kleine geschillen en tot veel gestrubbel.

Op het terrein werd door de Duitschers gestroopt. Hier werd zeer streng tegen opgetreden en zoolang mogelijk en zoo krachtig mogelijk het standpunt verdedigd, dat de Inrichting privaat terrein was, waartoe de Duitschers geen toegang hadden, en dat door hen moest worden ontzien.

De arbeid zelf in de Inrichting werd ten zeerste bemoeilijkt door het feit, dat hier een groot aantal N.S.B.-ers of met de N.S.B. sympathiseerende personeelsleden waren; en meerdere met Duitschers scharrelende of met Duitschers geëngageerde zusters. In den loop der jaren zijn dit er in totaal meer dan 30 geweest, waarvan een groote kern blijvend aan de inrichting verbonden was en daar gedurende den geheelen bezettingstijd aanwezig bleef.

Bovendien stonden de N.S.B.-ers op "Maasoord" in nauwe betrekking tot de N.S.B.-ers op het dorp. Dit behoorde tot die dorpen, die, verhoudingsgewijs, het hoogste aantal N.S.B.-ers onder hun inwoners telden. Daar kwam bij, dat het dorp jaloersch op de Inrichting was, omdat de dorpsbewoners bijna doorlopend onder de bezetting te lijden hadden, terwijl "Maasoord" en het personeel van "Maasoord" in de omgeving woonachtig, practisch van de Duitschers geen last hebben gehad.

Deze jaloezie openbaarde zich hierin, dat de dorpsbewoners de Duitschers enkele malen opzettelijk naar de Inrichting verwezen. Dit geschiedde, toen het luidklokje van het Raadhuis werd weggehaald en men er den Duitschers opmerkzaam op maakte, dat ook "Maasoord" een luidklokje had. Dit gebeurde verder toen na een mislukte fietsenrazzia, de dorpelingen de Duitschers andermaal naar de Inrichting stuurden omdat daar wel degelijk fietsen aanwezig moesten zijn. Alle fietsen, een 300-tal, waren n.l., terwijl de Duitschers aan de praat werden gehouden, verstopt gehouden; er is 's-morgens niets gevonden; ook des middags, bij het tweede bezoek, tengevolge van het verraad der dorpelingen, gelukte het, op een paar na, geen fietsen te doen vinden.

Naar de Inrichting werd verder door de dorpelingen verwezen, toen bloemen werden gevorderd voor den tuin van den Ortskommandant. Ook een N.S.B.-ambtenaar van het Raadhuis in Poortugaal verwees voor allerlei artikelen naar "Maasoord".

Bovendien werd de arbeid hier in de Psychiatrische Inrichting "Maasoord" moeilijk gemaakt, doordat, naar alle waarschijnlijkheid, met behulp van den N.S.B.-kapper, allerlei brieven met klachten van patiënten, die zich opportuun voor N.S.B.-ers uitgaven, geadresseerd aan N.S.B.-autoriteiten en Duitse autoriteiten, klandestien buiten de Inrichting werden gepost.

Daar kwam bij, dat het personeel in zijn uitlatingen dikwijls zeer weinig bedachtzaam was en onnoodig aanstoot gaf, naar men beweerde, aan de N.S.B.-personeelsleden in hun midden, die zich hierover weer beklagden bij hun N.S.B.-voorman.

Eenige malen kregen wij hier bezoek van de Sicherheitspolizei. De Geneesheer-Directeur werd ontboden bij den S.D. te Rotterdam en dien te Den Haag. Meerdere malen moest hij voor den Ortskommandant verschijnen; bij den N.S.B.-Burgemeester en bij het Commissariaat van den Heer Völckers. Diens Secretarissen kwamen naar "Maasoord".

Het N.S.B.-personeel heeft zich meerdere malen schuldig gemaakt aan provocaties, o.a. toen een portretje van Hitler, met doorboorde oogen en een smadelijk bijschrift, door een N.S.B.-ster gevonden heette te zijn in een kast op een der paviljoens. Dit portretje werd achter den rug van den Geneesheer-Directeur doorgegeven aan den Ortskommandant te Poortugaal, die den Geneesheer-Directeur ontbood.

Een en ander is oorzaak geworden, dat de Inspectie van het Staats-toezicht zich met den internen gang der dingen heeft moeten bemoeien en dat er ook voor de overige inrichtingen in het land geldende voorschriften werden gegeven, door dezen Inspecteur, uitgelokt door N.S.B.-personeel, werkzaam in "Maasoord". Geen der andere inrichtingen in den lande heeft hiertoe aanleiding gegeven.

De door de N.S.B. veroorzaakte moeilijkheden waren hier wel uitzonderlijk groot. Eenmaal leidde het, overigens volkomen terecht, verleende ontslag aan een verpleger tot ingrijpen van de Duitse autoriteiten; Obermedizinalrat Reuter is ter oplossing van deze moeilijkheden samen met den Inspecteur, Dr. Pameijer, zelve hiervoor naar "Maasoord" gekomen.

Over het doorzenden van brieven aan autoriteiten als Dr. Seyss Inquart, Dr. Wimmer, Dr. Reuter, werden voorschriften gegeven door de Inspectie, uitgelokt door moeilijkheden, welke in "Maasoord" waren gerezen.

Een N.S.B.-zuster, die zich beklagde had bij een N.S.B.-Wethouder in Den Haag, over de voedselverstrekking in "Maasoord", leidde eveneens tot een rondschrijven van den Inspecteur aan de verschillende gestichten.

De Psychiatrische Inrichting "Maasoord" stond, wat al deze moeilijkheden betreft, in het voorste gelid. Geen der andere inrichtingen heeft zooveel moeilijkheden van de zijde der N.S.B.-ers gehad als "Maasoord".

Bij allerlei gelegenheden bleek, dat de N.S.B.-ers, welke op onze Inrichting werkzaam waren, zich ten nadeele van de Inrichting aan verraad hadden schuldig gemaakt.

5 Juli 1940 's-nachts om half één, kwamen hier Duitse officieren van het Vliegveld Waalhaven, die er over waren ingelicht, dat hier "in et kippenhok", zoals zij gehoord hadden, "100.000" liter benzine opgeslagen lag. Deze benzine -5000 liter- lag daar inderdaad in een tank begraven en was bestemd voor het noodaggregaat, dat gebruikt moest worden, wanneer de elektrische verlichting uitviel.

De officieren konden overtuigd worden, dat de benzine noodig was.

28 November 1940 kwam de Sicherheitspolizei hier omdat hun medegedeeld was, dat geluisterd werd naar Engelsche uitzendingen. Inderdaad bleek door een zuster met haar toestel naar Engelsche uitzendingen geluisterd te zijn. Een ander werd er ernstig van verdacht. De aanvankelijke opzet van de beide Duitschers, om de zuster mede te nemen naar Den Haag, naar de gevangenis, kon worden verijdeld. Een boete van / 300,-- en verbeurdverklaring van het radio-toestel werd tenslotte de bestrafing. Dit bedrag werd door het gezamenlijke personeel voor haar bijeen gebracht.

Bij de groote razzia op zoek naar Joden, en onderduikers, 30 Maart 1944, met een 8-tal overvalwagens. 30 rechercheurs en 70 soldaten en een paar leidende personen ondernomen, bleek o.m. verraden te zijn, dat zich in de Bakkerij een Jood bevond. Met deze razzia is het alles boven verwachting afgeloopen. Hoewel de Joden voor een gedeelte reeds in de Hall, nabij den uitgang, verzameld waren, kon toch bewerkt worden, dat deze weer naar hun paviljoens mochten terugkeeren, terwijl ook geen enkele onderduiker werd aangetroffen, zoodat ook het personeel, in den gevaarlijken leeftijd, hier kon blijven. Het was een opwindend oogenblik, toen 's-morgens om half 7 de Duitschers reeds in de Inrichting in de kantoorlokalen aanwezig bleken te zijn, in het bezit van onze cartotheek (vermoedelijk was ook hierbij verraad in het spel), evengoed als het een verheugende opwindende was, toen, ongeveer 10 uur in den morgen, al die overvalwagens en militairen, zonder iemand mede te nemen, de Inrichting verlieten.

De Inrichting bleek door de agressiviteit van de N.S.B.-ers en door de klachten in deze richting van de patiënten, in naar buiten gesmokkelde brieven, al terstond, nog in 1940, bij de Duitse autoriteiten den naam te hebben van anti-Duitsch- en anti-N.S.B.-gezind te zijn. Volkomen terecht overigens. Alleenlijk - het was beter geweest als dit niet zoo luid uitgedragen was geworden.

Klachten en brieven zijn oorzaak geworden van meerdere bezoeken van den Rijksrechercheur, hierheen gezonden door den Procureur-Generaal Van Genuchten. Deze droeg zelfs een zuster op, om hem op de hoogte te stellen van wat hier gebeurde, met name als N.S.B.-personeel, lastig werd gevallen.

Augustus 1942 werd hier een der adm.ambtenaren als Soc.voorman aangesteld. Deze mengde zich in vele aangelegenheden om op die manier klanten te winnen voor het N.A.F.

Een Sociale Voorvrouw kon worden afgewinpeld.

24 September 1943 deed hier de Vertrouwensman van den Burgemeester, de Heer Hendriksen, zijn intrede. De bemoeienissen van de N.S.B.-afdeeling: Personeelszaken werden daardoor nog meer toegespitst.

Ondanks dit alles is het toch gelukt om het personeel voor vele onaangenaamheden te bewaren.

Er is geen jong personeel in den Arbeidsdienst gegaan; geen van de oud-militairen ging in krijgsgevangenschap, zij het ook, dat het bekomen van de "Ausweise" slechts met heel veel moeite en na veel reizen door den Administrateur, den Heer Drs. J.v.d.Leen, gelukte.

Slechts één oud-militair, die o.i. door zijn ziekte niet voor terugkeer in krijgsgevangenschap in aanmerking kwam, is toch naar Duitschland weggevoerd. Hoewel daartoe een reis naar Amersfoort werd ondernomen, lukte het niet hem de reis naar Duitschland te besparen. Hij werd tenslotte toch afgekeurd.

Het personeel heeft heel weinig malen wacht behoeven te loopen, maar enkelen hebben op vorderingen van de beide Gemeenten, waarin zij woonachtig waren, arbeid voor de Duitschers behoeven te verrichten.

"Vreugde door Arbeid" kon ver van de Inrichting worden gehouden.

Daarnaast werd in de Inrichting heel veel illegaal werd verricht. Er werd een groep jong personeel regelmatig geoefend, er waren op de Inrichting wapenen en munitie verborgen, persoonsbewijzen werden hier vervalscht, enz., enz.

Meerdere medische studenten hebben hier anatomisch gewerkt. Bovendien werd materiaal beschikbaar gesteld voor de medische studenten, elders klandestien werkzaam.

Bij enkele personeelsleden waren ondergedokenen ondergebracht; bij Dr. Ketel vele, terwijl een paar Joodsche kindertjes hier bij pleegouders een tehuis vonden.

Bij de bevrijding was het Bureau van de Binnenlandsche Strijdkrachten tijdelijk gevestigd te "Maasoord". Dien laatsten dag dreigden er nog bittere onaangenaamheden, omdat de wat al te vlug gearresteerde N.S.B.-ers door Duitsche marinetroepen weer werden ontzet, die zich daarna op weg begaven om in de Inrichting "Maasoord" de illegale strijdkrachten te arresteren.

Door tactvol optreden van den Burgemeester van Poortugaal zijn deze Duitsche marinetroepen "Maasoord", waar zich alle illegale werkers verzameld hadden, voorbij gereden. Maar even voor "Maasoord" hadden zij nog vanaf den dijk, nabij een huis, waarin een illegaal werker vermoed werd te vertoeven, geschoten op personen, die zich in het veld bewogen.

Van het personeel is Mejuffrouw ELISABETH de WOLF, geboren 28 Februari 1908 en sedert 16 Juni 1930 in dienst van de Inrichting, ingevolge besluit van 1 Maart 1941 als Joodsche aanvankelijk met wachtgeld heengegaan.

Via het "Apeldoornsche Bosch", waar zij nog weer werk had gevonden, en via Westerbork, waarheen zij was overgebracht, is zij naar Duitschland getransporteerd en vandaar niet teruggekeerd.

Als gehuwd met een Joodsche is ook Dr. Van Iterson, geboren 23 Maart 1907 en sedert 9 Maart 1939 in dienst der Inrichting, één Augustus 1943 met wachtgeld vertrokken. Na de bevrijding wenschte Dr. Van Iterson, die intusschen een praktijk had verworven, niet meer in het dienstverband van de Gemeente terug te keeren.

Tenslotte nog enkele, meer opzichzelfstaande bijzonderheden.

29 April 1944 konden wij, ondanks alle daarvoor gegeven moeite, niet voorkomen, dat de autospuit der Inrichting werd weggehaald.

2 Augustus 1944 werd de Hoofdverplegers, Broeder Dekker, 's-avonds om 11 uur bedreigd met weghalen, door de ^{land}Wehrmacht, onder aanvoering van den stoker Hoftijzer, op grond van klachten van leerling-verpleegsters, naar aanleiding van opmerkingen, door Broeder Dekker op zijn cursus, overigens volkomen terecht, gemaakt. Het kon voorkomen worden, dat hij werd weggevoerd.

24 Augustus 1944. Bij het inladen van Duitsch materiaal in het haventje bleken er, naar het beweren van de begeleidende soldaten, bus-

jes met vleesch vermist te worden.

Enkele der begeleidende Duitsche soldaten lagen, inderdaad ston-
dronken, op het terrein, terwijl een 3de zwaar-beschonken Duitsche soldaat
Broeder V.d.Hoven, dien hij van diefstal beschuldigde, dreigde dood te
zullen schieten, wanneer het gestolene niet binnen een vastgestelden tijd
terug werd gevonden.

Door aan den verantwoordelijken officier busjes vleesch, tot een
gelijk gewicht als het vermiste, uit den eigen voorraad af te geven, kon
hier erger voorkomen worden.

Op mededeeling aan den Geneesheer-Directeur van den Socialen Voorzitter
man, dat hier zooveel jeugdige menschen rondliepen, die daardoor onttrok-
ken werden aan de uitzending naar Duitschland, en dat hier zooveel wapens
verborgen waren, werden deze wapens des nachts goed verzekerd in het
waaltje nabij de Inrichting tijdelijk verzonden.

De doktoren W.N.DONKERSLOOT en W.L.van DAM vertoefden, in verband
met het artsenverzet, enkele dagen in Amersfoort. Met meerdere autoritei-
ten (Burgemeester Müller en den Heer Völckers) werden dringende bespre-
kingen gevoerd om hen onmiddellijk weer in vrijheid te doen stellen. Wat
gebeurde!

-o-o-o-o-o-o-o-

Als bijlagen voeg ik hieraan toe:

1. een afschrift van den brief van den Heer Van Genegten aan den Genees-
heer-Directeur;
2. een afschrift van een artikel, 'verschenen in een N.S.B.-blaadje tegen
den Geneesheer-Directeur;
3. enkele data, waarop bijzondere dingen gebeurden in de Psychiatrische
Inrichting "Maasoord", en
- 4-6. een overzicht van de sterftesfrequentie tijdens den bezettingstijd;
- 7-8. het verloop der t.b.c.;
9. iets over lichaamsgewichten, enz;
10. afschrift brief Zuster v.d.Ven aan Burgemeester Müller;
11. beschrijving der organisatie van den Luchtbeschermingsdienst van
"Maasoord".
12. klandestien onderwijs - gedeelte artikel;
- 13a en b. Brief van den Marinebefehlshaber in den Nederlanden.

-o-o-o-o-o-o-o-

In het voorjaar van 1945 bedroeg de gewichtsvermindering der
 innenpatiënten, aanwezig in de Gestichtsafdeeling, in procenten uit-
 drukt, vergeleken met het toehal gezakte lichaamsgewicht in Octo-
 er 1944:

	<u>5%</u>	<u>10%</u>	<u>15%</u>	<u>20%</u>	<u>25%</u>
"WALENSTEIN"	6	13	25	6	-
"IEPENHOF"	5/2	12/7	6/10	6/10	-
"RUIMZICHT"	2	18	24	19	3
"WESTEINDE"	10	21	10	-	-

erst cijfer "IEPENHOF" niet t.b.c.
 eede " "IEPENHOF" t.b.c.

"Walenstein" waren toen 8 uitgesproken oedeem-patiënten;
 "Iepenhof" 4;
 "Ruimzicht" 3;
 "Westeinde" 9.